

Ужицу је отворен магистрат, поред суда за Турке, и српска школа (било до 50 ђака). Оправљена је Стара Црква на Вароши (до тада ужичани ишли у цркву оближњег села Севојна) и подигнута Нова Црква (1850. г.). Турци су тада имали две медресе. Ужице је било административно средиште кнежине Рујна и Црне Горе. Пирх га описује 1829. као живо и врло напредно место. Његови Турци и Срби водили су велику сточарску трговину са Скадром, Дубровником и Италијом. Занати и домаћа индустрија ужичка били су на далеко чувени (нарочито кожарство, платнарство, кујунџилук и др.). Њих су Срби, по изласку Турака, још више развили. Турци су живели ближе граду, у Градској Мали, Теразијама и Коштици, а Срби на Липи, Вароши и Царини. Између њих је био трговачки део вароши — Доња Чаршија и Мегдан.

Данас је Ужице разбијена варош. Простире се с обе стране реке Ђетиње и дели на више крајева. По изласку Турака његово српско становништво почело се нагло повећавати досељеницима из Босне, Херцеговине, Црне Горе и Полимља. Од ових су се досељеника формирале некад прве трговачке богате ужичке куће (Лијевљани, Требињци, Мостарци, Невесињци, Фочаци). Њих доцније замењују досељеници из оближњих ужичких села. Становништво ужичко, без врло малих изузетака, припада искључиво динарској досељеничкој струји.

Од 1862. до 1880. године Ужице је преживљавало своје „златно доба“ у економском погледу. Варош је била необично напредна и богата, и живот у њој врло раскошан (славили и свадбовали по 10—15 дана, јахали хатове од 100, а носили одело од 200—300 дуката; у четири ока зајмили један другом по 1000 дуката). Окупација Босне смртно је погодила економски живот Ужица. Његова трговина и занати почињу се губити. Ужичани се ипак на другој страни снаже и одржавају. Кроз њихову Реалку прошле су врло многе ужичке генерације, које су дале нашој земљи велики део добре интелигенције и чиновника. У последње време у Ужицу се осећа извесан индустријски напредак.

Рад. Ускоковић.

Ивић, проф. др. А. Досељавање Срба у Славонију током XVI столећа. (Гласник Геогр. Др., 1923. св. 7. и 8., стр. 90—113).

Основну расправу о том досељавању написао је Biderman, Die Serben-Ansiedlungen in Steiermark und im Warasdiner Grenz-Generalate. Mitteil. d. hist. Vereines in Graz, 1883. Hefs XXXI., на основу грађе из штајерског земаљског архива. Део те грађе, већином извештаје пограничних војних заповедника, који су преговарали са Србима из Турске и спроводили њихове сеобе у Славонију, штампао је Лопашећ (Spremenici hrv. krajine knj. I. u Prilozi za povijest Hrvatske XVI. i XVII. v. iz štajerskog zem. arhiva, Starine, 17. i 19.).

Онда је д-р Ивић описао миграције Срба у Славонију у Делу за г. 1907. и одатле је после две године ту расправу „знатно попуњену“ прештампао у засебну књигу (Сеоба Срба у Хрватску и Славонију, прилог испитивању срп. прошлости током 16. и 17. в. Ср. Карловци 1919.). У тој књизи изнео је он у главном на основу Лопашећа, нешто мало Бидермана (у преради од д-р Падејског без Бидерманова научног апарата, у „Стражилову“ за г. 1888) и протокола градског Ратног Савета: Windica, у ком су се и та од Бидермана и Лопашећа објављена

акта регистровала, по други пут све већ из Бидермана познате чињенице са малим бројем не битних допунских појединости.

Затим је те миграције Срба у Славонију на основу Бидермана, Лопацића, М. Грбића (Карлов. владичанство) и Ивића описао Клајић (Povjest Hrvata, sv. III., dio 1.).

Сада је д-р Ивић у горњој расправи по трећи пут (у литератури по пети пут) описао то досељавање Срба у Славонију током XVI. в. у главном на основи исте у својој прошлој расправи већ употребљене грађе: Лопацића и протокола Windica, са том главном разликом, што је овде *in extenso* испод линије наводио као нову грађу по нека места из протокола Windica, која места је у прошлој расправи тек по странама тога протокола цитирао.

Стога, наравно, и та расправа не доприноси науци готово ничега новог.

У том смислу спроведена компаративна анализа горње расправе са наведеним претходним радовима даје ове резултате:

Релативно је најбољи први и други део расправе (стр. 91—96) јер је у њима д-р И. изнео нешто опширније оно, о чему краће говоре: Бидерман (на стр. 5—7, 38, 45), он сам у Сеоби (3—7) и Клајић (18 и 351). Бидерман има бољих података о Србима у Славонији у првој поли XVI. в.

Но III. део горње расправе (96—100) је већ у пуној целини познат из Клајића (408—410), Ивића (17—22), о досељењу владике Василија из Бидермана (42—43) и Грбића (I, 187—188.). Шта више, Бидерман, а по њему и Клајић у опширном изводу са дословним цитирањем главних места изнео је извештај Херберштајнов о владици Василију, који Ивић као нову грађу у горњој расправи (стр. 97) по оригиналу у дужем изводу тобоже први пут штампа, иако је део тог свег истог извода већ раније и у Сеоби (стр. 18) штампао.

Тако исто Грбић и Клајић имају и садржај Фердинандове повеље поунским Србима, коју Ивић тек овлаш и индиректно наводи по једном писму надвојводе Фердинанда цару, не споменувши при том, да она Србима није никад ни објављена.

Садржај IV гл. (100—104) изнео је Бидерман (44—51) опширније, сам Ивић (22—25) у истом опсегу, а и Клајић (424—426) у целини.

V. гл. (104—108) има Бидерман (51—57) такођер опширније, Ивић у истом опсегу (25—27), Клајић (426) нешто краће, но концизније.

Садржај VI. гл. (108—110) изнео је Клајић (427) стварније, Ивић у истом опсегу (28—29), и најпосле, све чињенице из VII. гл. (110—113) има Бидерман на стр. 57—60, сам Ивић у Сеоби на стр. 27—28 и Клајић на стр. 426.

Скопље.

Мита Костић.

Одговор на горњу оцену г. д-ра Костића. — Прву расправу о старијој историји Срба у Словенији написао је 1883. године проф. Х. Бидерман. Рад његов није потпун, као што су махом сви радови, који отварају и започињу нове послове. Бидерман је писао према материјалу у градачком архиву те му је приказ догађаја једностран. Ипак је његова расправа као прво дело ове врсте значила велику добит за нашу науку, јер су се многобројни писци, који су писали о српској прошлости 16. столећа, користили подацима из Бидерманова дела.